

Orðaskifti:

Roykur, men ongin grind

– Set hendurnar fyrri oyruni. Jodla síðani – ella rópa. So ert tú vísur í, at tú ikki hoyrir nakrar grundgevingar ella veruleikar, sum ikki hóva tær.

Hesa loysn hava helst tey flestu roynt onkuntíð í sínum lívi. Sjálvur minnst eg at hava brúkt hesa neyðloysn fyrri mongum árum síðani, tá tildomis ein orðadráttur við systkin ella vinfólk ikki var til fyrimuns fyrri meg, sigur Høgni Hoydal, landsstýrismaður m. a. í viðmerking til nýggjastu gongdina í ríkismálinum.

Eg hevði tó ikki droymt um, at henda loysn varð brúkt á politiska vígvøllinum, soleiðis sum vit hava sæð tað uppi saman í viðgerðini av ríkisráttarligu stöðu Føroya. Róp, skrál, skráðing og ikki ein einasta series viðgerð av teimum uppskotum, sum landsstýrið hevur lagt opið og reiðiliga fram til tingsins viðgerð.

Passa pástandirnir?

Eg havi tað álít á føroyingum, at teir eru fírir fyrri at gjøgnumskoða hetta forlorna spælið. Tildomis kunnu fólk bara hugsa um, hvørjir pástandir eru fírir fram móti landsstýrinum seinasta hálva árið: Fólkátóm Føroyar, offra vælferðina, kuta, kvetta, proklamasjónir, órskapur, vantandi heimaarbeiði, forfongilgheit, andstöðan sett uttanfyrri og so framvegis og so framvegis. Í dag kunnu fólk sláa fast, at ikki eina av hesum pástandum hevur hald í veruleikanum.

Tað vita andstöðuflokkarnir eisini væl. Teir eru kunnadur um hvørt nikk og prikk, sum landsstýrið ger í sjálfstýrismálum. Andstöðuflokkarnir koma nú sum ketta burtúr høvdatrog við sonnevndum útspælum á sjálfstýrisleið, og tí var vón um endiliga at hava eitt sakligt orðaskifti um framtíðarstöðuna. Men ístaðin týskast doygingarrópinu nú at vera verri enn nakrantíð.

Er lögtingið ódemokratiskt?

Sama dag, sum útspælið frá Javnaðarflokkinum er komið, siggi eg aftur ovast á breddanum í einum av blóðnum grov álop á mín persón. Um ódemokratiska framferð og vantandi virðing fyrri lögtingsarbeiði og stýrisskipanarlóg. Øll søgan er bygd á beinleiðis ósannindur um, hvat er farið fram.

Einasta keldan er eitt partapolitiskt róp frá einum einstokum tinglimi. Og um hugt verður at pástandinum um, at ein landsstýrismaður stýrir eini nevnd, so er tað jú slettis ikki møguligt. Løgtingsmenn gera sjálvir sínar niðurstøður í nevndum og lögtingið hevur sjálvsagt valdið á øllum lógum. Og lögtingið kann harafturat

seta ein landsstýrismaðmann frá, um teir meta hann misrøkja sínar skyldur. So at koma við slíkum pástandum, kann bert verða tekin um vantandi virðing fyrri lögtinginum og eina grundleggjandi misskiljing av stýrisskipanini. Tað einasta ein landsstýrismaður kann gera, er at svara spurningum og grundgeva fyrri sínum svarum, tá hann er biðin um tað. Um tað er ódemokratiskt, so veit eg ikki longur, hvør meiningin er.

Kortini eri eg sannførdur um, at sannleikin í hesum máli kemur fram í sambandi við 2. viðgerð av uppskotinum um grundlógarnavnd.

Ørkymlan er endamálið

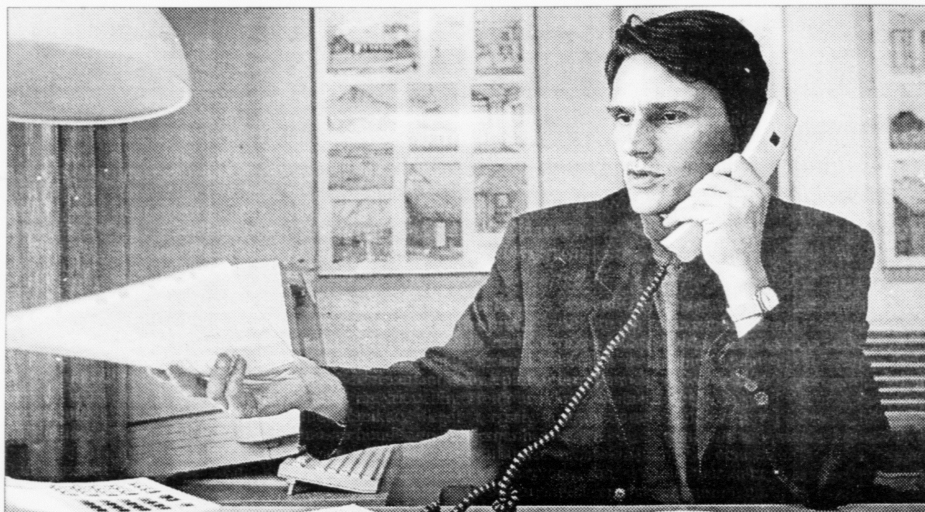
Síðani verður framvegis rópt við ræðumyndum og mistulkingum av ætlanum landsstýrisins um ríkisráttarligu stöðu Føroya, samstundis sum andstöðuflokkar siga seg vilja semjur.

Tað er sera ílt at siggja nakad annað endamál við hesum enn at skapa ørkymlan og ótryggleika, við tí endamáli at koma tær mongu spurnarar og blómurnar, sum eru farnar at vaksa allastaðni, síðani kós-in varð sett móti fullveldi: Ongantið fyrr hava vit havt eitt so lívligt orðaskifti um búskaparligt sjálvbjargni og framtíðarmøguleikar sum nú. Ongantið fyrr hava fólk stíð og arbeitt so miðvíst við at úgreina allar avleiðingar, krøv og møguleikar til eitt sjálvbjargið føroyskt samfelag – at seta karmar um framtíðina. Og hóast tað øvuga verður rópt ferð eftir ferð, so fer alt hetta tilfarið at koma á borðið, áðrenn alt Føroya fólk kann viðgera og taka stöðu til framtíðarkarmarnar hjá hesum landinum.

Eg skal tí enn einaferð royna at lýsa skrivliga, hvat fer fram á hesum øki í landsstýrinum. Og hóast tað als ikki er uppiborið, skal eg royna at geva eina sakliga viðgerð av útspælum frá Javnaðarflokkinum.

Ætlan landsstýrisins

Ætlanin hjá landsstýrinum viðvíkjandi ríkisráttarligu stöðuni er formliga í tveimum.

– Eg vil mæla til, at Javnaðarflokkurin heldur fast um sínar endamálsorðingar. Og at hann síðani brúkar úrslitið av kanninginum, sum landsstýrið hevur sett í verk, til at gera av, hvussu veruligt sjálfstýri og sjálvbjargni kann tryggast fyrri Føroyar, sigur Høgni Hoydal.

1. Ein sáttmáli verður gjord millum Danmark og Føroyar, ið skipar Føroyar sum eitt land við fullveldi. Sáttmálin skal áseta framtíðarsamstarvið millum londini. Í hesum sambandi verður eisini gjord avtala um eina búskaparliga skiftisskipan. Sáttmálin verður lagdur fyrri lögtingið og tá lögtingið hevur samtykt hann, verður hann lagdur til fólktaatkvøðu til góðkenningar.

2. Ein grundlóg skal gerast fyrri Føroyar. Nevnd verður sett at gera uppskot, sum verður lagt fyrri lögtingið og síðani verður grundlógin lögð til fólktaatkvøðu.

Ætlanin byggir á ta politisku grundhugsan, at føroyingar skulu hava fullt ræði og fulla ábyrgd av landinum, og føroyska fólkid skipar hetta vald við heimild í egnari grundlóg og gjøgnum sítt fólkavald lóggevning, lögtingið, og egnu stjórn, Føroya landsstýri. Føroyar verða víðurkendar sum fullveldi eftir galdandi tjóðarrætti og kunnu frítt taka lut í altjóða samstarvi, sum sjálvstøðugt land.

Fullveldi er myndugleiki Tað er hetta, sum orðið fullveldi merkir. At tað verður víðurkent sambært galdandi altjóða fólkarrætti, at føroyingar hava ognar-, yvirvaldsrættin og alla ábyrgd av landinum. Um vit ikki ynskja fullveldi, so vil evsta valdið og ognarrætturin til Føroyar framvegis liggja í Danmark. Um vit ikki ynskja fullveldi, so eru vit í altjóða víðurskiptum eins og ein persónur sum ikki er myndugur. Hann má hava eitt foreldur ella ein verja

at skriva undir fyrri seg, og ongin ger nakra avtalu við hann, uttan at foreldrið ella verjin hava játtað at taka ábyrgdina. Hava vit hinvegin fullveldi, so eru vit myndug móttvegis umheiminum og kunnu troyta óteljandi møguleikar, sum vit ikki kunnu í dag.

Vit kunnu við fullveldi knýta tótt sambond við Danmark og onnur lond um samstarv, felagsskap, samveldi, samfiki og so framvegis. Fortreytin fyrri øllum hesum er, at vit hava fingið víðurkenning sum fullveldi. Tað kunnu øll sum kenna til altjóða fólkarrætt og statsrátt vátta.

Uppskotið hjá landsstýrinum miðar eftir at vit hava felags kongshús við Danmark, felags gjaldoyra og eina skipan við felags rættindum fyrri føroyskar og danskar statsborgarar hvør hjá øðrum. Harafturat ynskja vit samstarvssavtalar um uttanríkisstænastu, heilsutænastu, útbúgving og rættarmál.

Sjálvbjargni er endamálið

Men fullveldi hevur sjálvsagt onki veruligt innihald, um vit ikki brúka henda myndugleikan til at skapa eitt betri og sjálvberandi samfelag sum gerst veruliga sjálvbjargið. Tí krevjast neyvar fyrireikingar og ætlanir fyrri, hvussu vit kunnu rokka hesum endamáli og at vit gera okkum greitt, hvørj krøv tað fer at seta okkum. Endamálið hjá samgonguni er at skapa eina tryggja og skipaða gongd í hesum stórmáli, har øll fáa eitt haldgott grundarlag at taka stöðu.

Tí hevur landsstýrið sett fleiri nevndir og bólkar at

greina allar møguleikar og krøv út til eitt sjálvberandi føroyskt samfelag. Úrslitið verður savnað í eitt álít, sum verður lagt fyrri almenningin og fyrri tingið, áðrenn nakrar samráðingar verða við dansir.

Fyrireikingar til framtíðina

Nevndirnar og bólkarin eru hesi:

1. Ein búskaparnevnd greinar tey búskaparligu og fíggarligu krøvini út og víðger avleiðingarnar av at minka blokkstuðulin burtur.
2. Ein fyrisitingarbólkur samskipar arbeiðið í landsumsitingini, har krøvini til lóggávu, fyrisiting og fígging verða gjord upp fyrri at vit hava ræði øllum málsoðkjum.
3. Ein sáttmálannevnd arbeiðir við, hvussu ein sáttmáli kann gerast og hvørjar aðrar skipanir finnast millum heimastýri og fullveldi.
4. Skotið er upp fyrri lögtinginum at seta eina grundlógarnnevnd, ið skal víðgera tey grundleggjandi virðini og rættindini í føroyska samfelagnum umframt sjálva stjórnarskipanina.
5. Ein greiður vinnulívspolitikur verður orðaður, har endamálið er at skapa nýggjar inntøkmøguleikar og ein tryggari búskap, ið hvílir á fleiri beinum.
6. Ein útbúgvingarnevnd undir Undirvísing- og mentamálastýrinum arbeiðir við krøvnum til útbúgving og gransking, samstarvssavtalar við onnur lond, lestrararmøguleikar hjá tí einstaka o.s.fr. Í hesum stýri er eisini sett nevnd at gera føroyska kirkjulóg-gávu.

Hetta er sjálvsagt eitt umfangandi fyrireikingararbeiði, men tað gongur væl. Og ongin ivi er um, at tosið um ræðumyndir sær munandi øðrvísi út, tá úrslitið kemur á borðið í summari. Tá fer at bera til at tosa enn meiri um møguleikar og avbjóðingar heldur enn avmarkingar.

Uppskot Javnaðarflokksins

Hóast allar møguleikar so státt verða væl og virðiliga viðgjordir í ætlanini hjá samgonguni, so eru onnur politisk útspæl komin, sum siga seg vera eitt alternativ. Javnaðarflokkurin hevur givið eitt boð í einum faldara.

Fyrsti partur av faldaranum er ein uppreksan av lýtum við núverandi heima-stýrisskipan, sum nærum orðarætt er endurgeving av tí, sum samgonguflokkarnir hava ført fram. Harafturat sigur Javnaðarflokkurin, at føroyingar skulu hava fullt ræði á landinum og at vit skulu gerast búskaparliga sjálvbjargin. Vit skulu minka ríkisstuðulin burtur og vit skulu gera ein sáttmála við Danmark um víðurskiptini landanna millum. Alt skal fara fram á ein tryggan hátt fyrri vælferðina hjá tí einstaka føroyinginum. Enntá tosar flokkurin nú um eina fólktaatkvøðu um framtíðarskipanina.

Í øllum hesum er Javnaðarflokkurin sostatt púra samdur við ætlanini hjá samgonguni. So kunnu vit spyrja: Hvi hava vit so nú í einar sjei mánaðir hoyrt róp og ókvæmisord um ætlanir landsstýrisins? Er tað bara orsakad av orðinum fullveldi, sum eftir øllum at døma er púra misskilt og gjørt til ræðuord?